

Kulturmiljöenheten
Olle Lind
Direktnr. 023-814 21
Fax nr. 023-812 28
olle.lind@w.lst.se

Malungs kommun
Box 14
782 35 Malung

Bildande av kulturreseptatet Kvarnstensbrottet i Östra Utsjö, Malungs socken och kommun

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 9 § miljöbalken (SFS 1998:808) att förklara Kvarnstensbrottet i Östra Utsjö som kulturreseptat. Reseptatets gräns anges med innerkanten av röd streckad linje på bifogad karta, bilaga 1. Reseptatets namn skall vara Kvarnstensbrottet i Östra Utsjö.

För att trygga syftet med kulturreseptatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken att nedan angivna föreskrifter, under rubriken Föreskrifter, skall gälla för reseptatet. Med stöd av 3 § förordningen (SFS:1998:1952) om områdesskydd fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 2.

Förvaltare av reseptatet är Länsstyrelsen i Dalarnas län.

SYFTE

Syftet med kulturreseptatet är att bevara ett av Sveriges största kvarnstensbrott genom skydd och vård av området kulturhistoriska och biologiska värden. Den övergripande inriktningen på skötseln är:

- att lämningarna av kvarnstenbrytningen i form av gruvhål, varphögar, kvarnstensämnen, husgrunder m m skall bibehållas intakta och väl synliga.
- att växtligheten kring lämningarna i form av äldre gran- och tallskog med tillhörande vegetation sköts på ett sätt som bevarar dess karaktär och biologiska värden.

- att upprätthålla goda förutsättningar för att turistiskt och i undervisningssyfte visa upp spåren av kvarnstensbrytningen.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. Inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken är det utöver vad som gäller i lagar och förordningar inom reservatsområdet inte tillåtet:

- att nyanlägga väg
- att anlägga luft- eller markledning
- att uppföra mast eller liknande anläggning
- att uppföra ny byggnad eller annan anläggning
- att bedriva täkt, gräva, schakta, borra, fylla ut, täcka över, spränga, dika, dämna eller utföra liknande handling
- att plantera skog eller markbereda
- att anordna upplag
- att plocka lavar

Länsstyrelsen kan efter ansökan medge undantag enligt 7 kap 7 § miljöbalken från föreskrifter under A, om särskilda skäl föreligger.

B. Förpliktelse att tåla intrång

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla följande intrång:

- utmärkning av reservatet
- uppförande av anordningar för besökare såsom informationstavlor, gångstigar m m.
- skötsel av området i enlighet med gällande skötselplan
- dokumentation och uppföljning av skötselarbetet

C. Ordningsföreskrifter

Med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken, om rätten att färdas och vistas inom reservatet, är det utöver vad som annars gäller inte tillåtet:

- att framföra motorfordon, utom snöskoter på markerad skoterled, fordon för skidspårläggning och fordon för skötseln av reservatet
- att rubba, flytta eller ta bort varp eller kvarnstenar
- tälta eller ställa upp husvagnar
- göra upp eld

MOTIVERING TILL LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Kvarnstensbrottet i Östra Utsjö är ett av Sveriges största kvarnstensbrott, ca 1,7 km långt. Brytningen av kvarnstenar har här pågått under flera hundra år, tills den lades ned i slutet av 1800-talet. Minst 30 000 kvarnstenspar beräknas ha brutits i Östra Utsjö. De stora varphögarna och kvarlämnade kvarnstensämnen vittnar om den omfattande verksamhet som har pågått här.

Kvarnstensbrottet är ett tydligt exempel på en av de olika hantverk och binärningar till jordbruket, som varit en viktig förutsättning för försörjningen och bygdens utveckling, i de för jordbruk mindre gynnade områdena i Dalarna.

Kvarnstensbrytningen i Östra Utsjö är också betydelsefull för förståelsen av ett viktigt led i det agrara samhällets livsmedelsproduktion. Såväl hand- som skvaltkvarnar fordrade goda kvarnstenar. Bergrundens speciella sammansättning i Östra Utsjö gav möjlighet att framställa kvarnstenar som var av hög kvalitet och därmed mycket efterfrågade.

För upplevelsen av kvarnstensbrottet är den omgivande naturen i form av äldre gran- och tallskog av mycket stor betydelse. Det skydd som kvarnstensbrottet har som fornlämning enligt kulturminneslagen, är inte tillräckligt för att skydda kvarnstensbrottets samlade upplevelsevärden. En påbörjad avverkning av skogen i brottet kunde hejdas genom att Malungs kommun år 2000 köpte in fastigheten, under förutsättning av statligt stöd för en kulturresevatsbildning.

Länstyrelsen bedömer därför att för att långsiktigt skydda kvarnstensbrottet i Östra Utsjö är bildandet av ett kulturresevat nödvändigt. Härigenom kan kvarnstensbrottet säkerställas och utvecklas som en upplevelserik kulturmiljö och ett intressant besöksmål.

ÄRENDETS HANDLÄGGNING

Länstyrelsens kulturmiljöenhet har i samråd med Malungs kommun tagit initiativ till kulturresevatsbildningen. Ett förslag till skötselplan har tagits fram av Malungs kommun 2001, som kompletterats av länstyrelsen under år 2002.

Remissvar

Länstyrelsen har i ärendet samrått med Riksantikvarieämbetet och Malungs kommun. Malungs kommun har härvid framfört att kommunen förutsätter att länstyrelsen anslår medel till skötsel av reservatet samt att det i reservatet skall vara tillåtet att framföra fordon för vintertida spårläggning för skidspår och för skötsel av reservatet.

ADMINISTRATIVA DATA

Fastighet: Östra Utsjö s:25
Socken: Malung
Kommun: Malung
Läge: x 6727,31 y 1388,34, ca 3 km sydost om Malung
Ek karta: 13 D 5h
Areal: 11 ha
Markägare: Malungs kommun
Planbestämmelser: Malungs kommun ÖP, Riksintresse kmv (W 23 58)
Fornlämning nr: 589 i Malungs socken
Förvaltare: Länsstyrelsen i Dalarnas län

ÖVERKLAGANDE

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, kulturdepartementet, bilaga 1.

KUNGÖRELSE

Beslutet skall kungöras på det sätt som är föreskrivet i för författningar i allmänhet.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit landshövding Ingrid Dahlberg, beslutande, länsassessor Inger Svanström, länsarkitekt Lars G Ingelström, handläggare Raimo Laurila och länsantikvarie Ulf Löfwall föredragande.

Ingrid Dahlberg

Ulf Löfwall
DELT: IS
LI
RL

Bilagor:

Hur man överklagar
Skötselplan
Karta med avgränsning av reservatet

Kopia till:

Riksantikvarieämbetet med skötselplan och karta
Naturvårdsverket
Fastighetsregistermyndigheten i Dalarnas län med karta
Malungs kommun, kulturnämnden
Skogsvårdsstyrelsen, Malung
Dalarnas museum
Planenheten
Miljövårdsenheten